૭. તરુવર

★ કોણ શું આપે?

(શીતળતા, દૂધ, સુગંધ, વરસાદ, મધ, પાણી)

જેમ – સૂરજ – પ્રકાશ આપે છે.

નદી	....	ગાય	....
ચંદ્ર	....	વાદળ	....
મધમાખી	....	ફૂલ	....

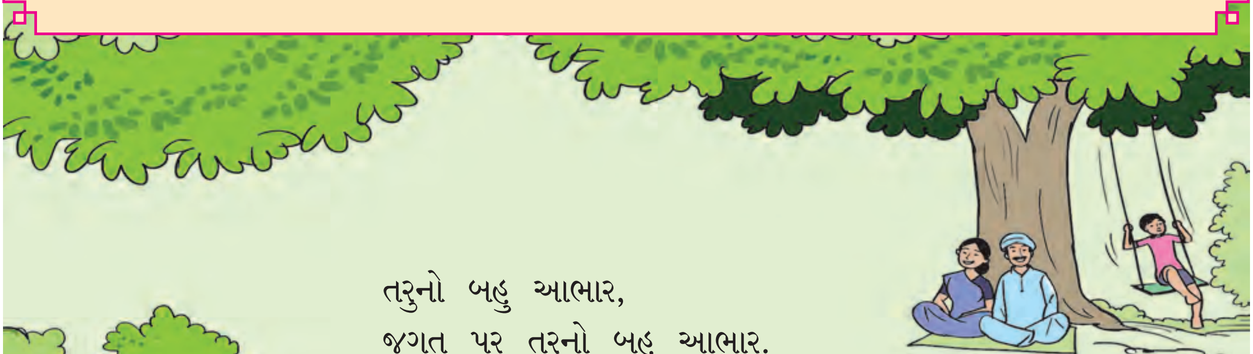

તરુનો બહુ આભાર,
જગત પર તરુનો બહુ આભાર.
ફૂલો આપે, ફળ બહુ આપે,
ગાડે ગાડાં બી પણ આપે,
છાયા ને વિસામો આપે,
પંખીનો મોટો આધાર ....તરુનો
કાપો તોયે કોપ ન કરતું.
સુકાઈ જાતે બળતણ દેતું.
ઇમારતોનું લાકડ દેતું.
ઘરનો રાચ-સંભાર. ....તરુનો
કઠિયારાની એ પર રોજી,
સુતારની એ મોટી પૂંજી,
પૃથ્વી માટે વાદળ ખેંચી
વરસાવે છે જળની ધાર ....તરુનો
તરુઓની શિખામણ એવી
સૌ જીવોની સેવા કરવી,
તડકો વેઠી છાયા દેવી.
કરવો પર – ઉપકાર ....તરુનો

– કિશોરલાલ મશરૂવાળા

સ.૧ નીચેના શબ્દો માટે કૃતિમાં વપરાયેલા શબ્દો શોધો.

(૧) વૃક્ષ................................ (૨) પક્ષી ....

(૩) ધન્યવાદ .... (૪) ક્રોધ ....

(૫) બીજ .... (૬) મૂડી ....

સ.૨ નમૂના પ્રમાણે અંતાક્ષરી બનાવો.

જગત - તડકો - કોમલ - લગન - નગારા - રાસ

(૧) મહેલ - - - -

(૨) બંધન - - - -

(૩) દિવસ - - - -

(૪) બગીચો - - - -

સ.૩ કોણ તે કહો. (સોની, કઠિયારો, લુહાર, કુંભાર)

લાકડું કાપે તે - કઠિયારો

લોખંડનું કામ કરે તે - ....

માટીનાં વાસણ બનાવે તે - ....

સોનાના દાગીના બનાવે તે - ....

સ.૪ ઉદાહરણ મુજબ વાક્યનું બહુવચન કરો.

દા.ત. ચીકુનું બી મોટું હોય છે.

ચીકુનાં બી મોટાં હોય છે.

૧. ઝાડ પર પંખીનો માળો છે.

૨. મોરનું ઈંડું મોટું હોય છે.

૩. ઝાડની ડાળી નીચી છે.

૪. ખેડૂત ખેતર ખેડે છે.

સ.૫ લખી તો જુઓ.

(૧) જગતને ફળ-ફૂલ આપનાર ....

(૨) કઠિયારાની રોજી રોટી ....

(૩) જળની ધાર આના ઉપર વરસે ....

(૪) ઝાડની શિખામણ ....

સ.૬ યોગ્ય વિકલ્પ શોધી ખાલી જગ્યા પૂરો.

(૧) આપણે ....નો આભાર માનીએ છીએ.

(અ) વાદળ (બ) પૃથ્વી (ક) વૃક્ષ (ડ) આકાશ

(૨) વૃક્ષ સુકાઈ ગયા પછી................આપે છે.

(અ) ફળ (બ) બળતણ (ક) ફૂલ (ડ) બીજ

(૩) તડકો વેઠીને વૃક્ષ ....આપે છે.

(અ) નૃત્ય (બ) પરોપકાર (ક) છાંયડો (ડ) મજા

(૪) વૃક્ષ મોટી પૂંજી છે.

(અ) સુથારની (બ) ચિત્રકારની (ક) કઠિયારાની (ડ) માળીની

સ.૭ કાવ્યપંક્તિમાં ખૂટતો શબ્દ લખો.

(૧) .... પર તરુનો બહુ આભાર.

(૨) કાપો તો યે .... ન કરતું.

(૩) વરસાવે છે................. ની ધાર.

(૪) સૌ .... ની સેવા કરવી.

(૫) તડકો વેઠી.................. દેવી.

સ.૮ ઉદાહરણ મુજબ 'નો, ની નું નાં' પ્રત્યય લખો.

ઉદા. : જળની ધાર

(૧) પંખી....... માળો

(૨) ઘર.......... રાચ-સંભાર

(૩) ઇમારતો.......... લાકડું

(૪) પંખીઓ..... બચ્ચાં

(૫) કઠિયારા....... રોજી

(૬) તરુઓ......... શિખામણ

સ.૯ 'જો વૃક્ષ ન હોય તો' .... આ વિષય પર તમારા વિચારો લખો.

સંભાષણ

આંબો, લીમડો, ગુલાબ, મોગરો, તુલસી જેવા છોડ / વૃક્ષના મુખવટા પહેરી તેના વિશે ચાર-પાંચ વાક્યો બોલો.

પ્રકલ્પ

★ ઘરમાં વપરાતી નકામી પ્લાસ્ટિકની બોટલમાં પાણી અથવા માટી ભરી તેમાં તમને મનગમતો છોડ વાવી તેને મોટો થતાં જુઓ... રોજ પ્રેમથી તેની સાથે વાતો કરો.

હું વાંચું .... તમે પણ વાંચો

કીડી અને કબૂતર

તળાવ કાંઠે પીંપળ ઉપર,
એક કીડી ને એક કબૂતર
હરે ફરે ને સાથે રહેતા,
વાતો કરતાં જંતર મંતર
એક શિકારી ધનુષ લઈને,
હણવા તાકે બાણ કબૂતર
કીડી ચટકો ભરે, શિકારી
નિશાન ચૂકે, ઊડે કબૂતર
પાણીમાં કીડી સરકી ને
જાય તણાતી, જુએ કબૂતર
પીંપળપાન તળાવે નાખી
ફફડાવે છે પાંખ કબૂતર
પાન ઉપર કીડી બેઠી ને,
પાન લઈને ઊડે કબૂતર
ઝાડ ઉપર હરતાં ને ફરતાં
એક કીડી ને એક કબૂતર
દોસ્તોની વચ્ચે ના હોયે
જુદાઈ કેરું સહેજે અંતર

– દીનાનાથ વ્યાસ

અધ્યાપન સંકેત

વૃક્ષોનું જીવનમાં મહત્ત્વ સમજાય એવા પ્રશ્નો પૂછીને ચર્ચા કરવી. તુલસી, પીપળો, વડ, લીમડો જેવા પરિસરમાં રહેલાં વૃક્ષ-છોડના ઔષધીય ગુણોની ચર્ચા કરવી, એ જ પ્રમાણે રસોઈમાં વપરાતાં મસાલા – શાકભાજી – અનાજ એ પણ છોડ દ્વારા મળતા ઘટકો છે. એના અનેક ઉપયોગો જણાવી કવિતાના મુખ્ય ભાવ તરફ આવવું. પર્યાવરણ રક્ષણ તરફ વિદ્યાર્થીઓને જાગૃત કરવા. વાતાવરણ શુદ્ધિ અને જલચક્રમાં વરસાદ માટે વૃક્ષોનું મહત્ત્વ સમજાવવું.

વૃક્ષો વાવો – વરસાદ લાવો